

Wrocław; 18 lutego 2022 r.

**Stanowisko Instytutu Rozwoju Terytorialnego
w sprawie presji inwestycyjnej na obszarach górskich**

Instytut Rozwoju Terytorialnego (IRT), jako jednostka Samorządu Województwa Dolnośląskiego, realizująca zadania z zakresu prowadzenia polityki rozwoju oraz planowania i zagospodarowania przestrzennego, formułuje niniejsze stanowisko w sprawie presji inwestycyjnej na obszarach górskich.

Wdrażanie w wymiarze przestrzennym polityki rozwoju Samorządu Województwa Dolnośląskiego, zawartej w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego oraz Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, prowadzone przez IRT w imieniu Zarządu Województwa Dolnośląskiego, w oparciu o obowiązujące przepisy oraz upoważnienia, obejmuje między innymi:

- ✓ uzgadnianie projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (w tym planów odbudowy i rewitalizacji)
- ✓ opiniowanie projektów uchwał w sprawie inwestycji mieszkaniowych oraz uchwał reklamowych,
- ✓ uzgadnianie projektów decyzji o warunkach zabudowy i lokalizacji inwestycji celu publicznego,
- ✓ opiniowanie planowanych inwestycji w zakresie infrastruktury transportowej, technicznej i przeciwpowodziowej.

W trakcie prowadzenia ww. procedur obserwujemy wzrastającą presję inwestycyjną na terenach górskich, prowadzącą do silnych przekształceń, powodujących utratę walorów przyrodniczych i krajobrazowych, a także wywołującą konflikty przestrzenne i społeczne. Uznając, że tereny górskie stanowią unikatowy zasób i wyjątkową część województwa dolnośląskiego, apelujemy o racjonalne prowadzenie polityki rozwoju, umożliwiające zachowanie ich dotychczasowych walorów.

Obszar górski charakteryzuje się dużą wrażliwością funkcjonalną i przestrzenną, co powoduje że jest narażony na silne zachwiania i zaburzenia równowagi środowiskowej. Narażone są zwłaszcza relacje przestrzenne i powiązania funkcjonalne w zakresie przyrodniczym, środowiskowym i krajobrazowym. Ta specyfika górskich obszarów turystycznych i uzdrowiskowych wymaga szczególnie wrażliwego podejścia przy prowadzeniu polityki przestrzennej i wyznaczaniu kierunków rozwoju. Polityka rozwoju obszaru górskiego potrzebuje planowania opartego na zaawansowanych, wieloaspektowych analizach – pogłębionych, niestandardowych badaniach stanu zagospodarowania i występujących tam powiązań oraz modelowania konsekwencji planowanych zmian. Kluczową rolę dla realizacji zrównoważonego rozwoju obszarów górskich pełni lokalizacja poszczególnych funkcji oraz sposób, intensywność i standard zagospodarowania.

Ochrona cennych walorów krajobrazowych, stanowiących o atrakcyjności regionu, jest jedną z funkcji planu województwa. Niestety, obserwowane niekorzystne zmiany w przestrzeni jak również plany inwestycyjne samorządów lokalnych jednoznacznie wskazują, że obowiązujące prawo jest niewystarczające, a konsekwencje degradacji krajobrazu nie są traktowane z należytą powagą. W celu zapobieżenia utraty wyjątkowych cech krajobrazowych oraz unikalnego charakteru tych obszarów, konieczne jest prowadzenie przez samorządy świadomej polityki przestrzennej, uwzględniającej m.in. powiązania przyrodnicze oraz zachowanie otwartych, niezabudowanych terenów. IRT jest obecnie w trakcie wykonywania audytu krajobrazowego dla województwa dolnośląskiego, którego celem jest ochrona najcenniejszych walorów krajobrazowych i przyrodniczych w regionie. W ramach audytu dla krajobrazów priorytetowych będą określone rekomendacje i wnioski dotyczące ich kształtowania i ochrony.

Obserwowane zmiany klimatyczne, postępujące wylesianie i ubożenie różnorodności biologicznej, ale także utrzymujące się zanieczyszczenie powietrza, zagrożenia związane z hałasem i okresowym brakiem wody, przy narastającej presji na rozwój turystyczny i przestrzenny stwarzają realne zagrożenie przekroczenia naturalnej chłonności cennych przyrodniczo obszarów górskich i ich nieodwracalnej degradacji. Współczesne wyzwania środowiskowe stawiają przed samorządami konieczność szczególnie krytycznego spojrzenia na procesy inwestycyjne na tym obszarze i podejmowania odpowiedzialnych decyzji, z myślą o zachowaniu atrakcyjności najcenniejszych terenów w województwie dla mieszkańców, turystów i inwestorów oraz przyszłych pokoleń – w dłuższej perspektywie.

Wprowadzenie zasad gospodarki rynkowej oraz przyznanie dużych uprawnień samorządom lokalnym, działającym niejednokrotnie pod presją działań inwestycyjnych, naraziło jakość krajobrazu i środowiska przyrodniczego na wiele niebezpieczeństw. Intensywne procesy inwestycyjne paradoksalnie mogą doprowadzić do bezpowrotnej utraty atrakcyjności krajobrazu, który dziś przyciąga inwestycje i turystów. Ponadto wielkie inwestycje w obszarach górskich nie poprawiają jakości życia społeczności lokalnej, nie wpływają na zmniejszenie emigracji, nie uruchamiają nowych miejsc pracy w skali, gwarantującej utrzymanie równowagi pomiędzy rozwojem społeczno-gospodarczym a zachowaniem walorów środowiska.

"Pokaż mi krajobraz, w którym żyjesz, a powiem ci kim jesteś" słowa Jose Ortega y Gasset, winny stać się swoistym mottem przyświecającym prowadzeniu polityki przestrzennej. Biorąc pod uwagę, iż wysoka jakość krajobrazu sprzyja rozwojowi kultury, tworzy więzi społeczne, przynosi korzyści gospodarcze konieczne jest zachowanie równowagi w prowadzonych politykach lokalnych. Efektem świadomego kształtowania krajobrazu winien być rozwój pozwalający zachować autentyczny charakter miejscowości oraz naturalność krajobrazu przyrodniczego, dążący do dobrostanu mieszkańców.

DYREKTOR
Instytutu Rozwoju Terytorialnego
dr Maciej Zathey